

УДК 502.1:005.35

А. А. Тюріна,

к. е. н., доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0894-8897>

А. О. Грищенко,

аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-6744-8565>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.14.160

ESG ЯК НОВА ПАРАДИГМА ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

A. Tiurina,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Foreign Economic Activity, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

A. Gryshchenko,

Postgraduate Student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ESG AS A NEW PARADIGM FOR ASSESSING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

У статті обгрунтовано необхідність трансформаційних змін критеріїв оцінки інвестиційної привабливості підприємств з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських чинників. Систематизовано ключові компоненти ESG-системи, охарактеризовано типові метрики, стандарти звітності (GRI, SASB, TCFD, ISSB, ESRS) та їхню релевантність для аграрного сектору. Виокремлено переваги впровадження ESG-підходу для сільськогосподарських підприємств, зокрема підвищення прозорості, зниження ризиків, розширення доступу до зеленого фінансування, можливість участі в міжнародних програмах сталого розвитку. Проаналізовано вплив ESG-рейтингів на інвестиційну репутацію підприємств, зокрема можливість доступу до міжнародних індексів сталого розвитку, залучення партнерів з відповідальним підходом до інвестування та отримання фінансових переваг у вигляді знижених ставок за кредитами або грантової підтримки. Виявлено, що синергія між приватним сектором, регуляторами та фінансовими установами є ключовою умовою для створення стійкої моделі розвитку аграрного сектору, яка відповідатиме сучасним екологічним і соціальним викликам. Виділено структурні бар'єри впровадження ESG в Україні: недостатня обізнаність, кадровий дефіцит, ускладнений збір даних, фрагментованість нормативної бази. Запропоновано конкретні кроки щодо їх подолання: популяризація добровільної нефінансової звітності, розробка публічного ESG-реєстру, стимулювання банками підприємств до впровадження звітності, а також розвиток навчальних програм.

The article explores the evolution of approaches to assessing the investment attractiveness of agricultural enterprises in the context of global challenges, financial market transformation, and increasing demands for environmental and social responsibility in business. It is substantiated that traditional financial criteria (such as profitability, liquidity, capital structure), which have long dominated investment analysis, no longer provide a comprehensive picture of the long-term prospects of enterprises. Instead, growing attention is being given to the ESG approach, which incorporates environmental, social, and governance factors into financial analysis and serves as a response to investors' need to mitigate non-financial risks. The study systematizes the key components of the ESG framework, describes typical metrics and reporting standards (GRI, SASB, TCFD, ISSB, ESRS), and analyzes their relevance for the agricultural sector. The article highlights the benefits of implementing the ESG approach for agricultural enterprises, including increased transparency, reduced risks, improved access to green financing, and the opportunity to participate in international sustainable

development programs. In addition, the paper examines the influence of ESG ratings on the investment reputation of enterprises, particularly their ability to be included in international sustainability indices, attract responsible investment partners, and receive financial advantages such as reduced lending rates or grant support. It is shown that even voluntary disclosure of non-financial information can become a significant factor in decision-making by institutional investors. Special attention is given to the prospects for implementing ESG standards within national agricultural policy, including through state support tools, accessible credit mechanisms, and certification programs. Authors emphasize that synergy between the private sector, regulators, and financial institutions is a key condition for building a sustainable development model for the agricultural sector that responds to current environmental and social challenges. The article also addresses structural barriers to ESG implementation in Ukraine, including low awareness, shortage of qualified personnel, difficulties in data collection, and fragmented regulatory frameworks. Specific steps to overcome these challenges are proposed, such as promoting voluntary non-financial reporting, developing a public ESG registry, encouraging banks to incentivize reporting, and expanding educational programs. The findings provide both theoretical and practical value for researchers, agricultural enterprise managers, investors, and policymakers engaged in sustainable agricultural development.

Ключові слова: інвестиційна привабливість; ESG-підхід; сталий розвиток; сільське господарство; нефінансова звітність; ESG-метрики; зелене фінансування; управління ризиками.

Key word: investment attractiveness; ESG approach; sustainable development; agriculture; non-financial reporting; ESG metrics; green finance; risk management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах трансформації фінансових ринків, посилення кліматичних ризиків та глобального запиту на відповідальне ведення бізнесу, питання інвестиційної привабливості підприємств набуває нового змісту. Якщо раніше домінували підходи, що ґрунтувалися винятково на фінансових показниках, таких як рентабельність, ліквідність чи структура капіталу, то сьогодні зростає потреба в урахуванні нефінансових аспектів, які визначають довгострокову стабільність бізнесу. Серед таких аспектів вирізняються екологічна відповідальність, соціальна стійкість та якість корпоративного управління, що формують так звану ESG-систему (Environmental, Social, Governance). Саме ця система дедалі активніше інтегрується у процедури інвестиційного аналізу та фінансування як на глобальному рівні, так і в національних економіках. При цьому особливої уваги потребує аграрний сектор, що поєднує високу залежність від природних ресурсів, соціальну вразливість сільських територій і нестабільність умов доступу до капіталу.

Незважаючи на стрімке поширення ESG-підходу у глобальній інвестиційній практиці, в Україні, зокрема в аграрному секторі, спостерігається фрагментарне розуміння його сутності та прикладного значення. Підприємства

здебільшого орієнтуються на класичні фінансові критерії оцінки привабливості, ігноруючи нефінансові ризики, що знижує їхню здатність залучати довгострокове фінансування та адаптуватися до сучасних викликів. Проблема ускладнюється відсутністю стандартизованих механізмів запровадження ESG на рівні малих і середніх сільськогосподарських підприємств, дефіцитом інформації щодо метрик, методологій та вимог інвесторів.

Актуальність проблеми полягає в тому, що інституціональні інвестори, банки та міжнародні фонди дедалі частіше висувають вимоги щодо ESG-звітності компаній, відповідності екологічним і соціальним критеріям. Відсутність адаптованої системи оцінки інвестиційної привабливості з урахуванням ESG-факторів обмежує доступ аграрного бізнесу до зеленого фінансування, міжнародних партнерств і пільгових програм підтримки. Таким чином, постає необхідність наукового обґрунтування нової парадигми оцінювання інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, що базується на інтеграції ESG-підходу як ключової умови довгострокової стійкості, прозорості та конкурентоспроможності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання трансформації підходів до оцінки інвестиційної привабливості в умовах сталого

розвитку набули значної уваги здебільшого у зарубіжній літературі. Провідні дослідники акцентують увагу на необхідності врахування нефінансових факторів при оцінюванні інвестиційних рішень. Так, у звітах міжнародних організацій, зокрема OECD [1] та UNEP Finance Initiative [2], підкреслюється, що інтеграція ESG-факторів у бізнес-моделі дозволяє знижувати ризики, підвищувати довіру інвесторів і формувати довгострокову вартість компаній.

Алхаміс І. зазначає, що інституційні інвестори дедалі активніше використовують екологічні, соціальні та управлінські чинники при формуванні інвестиційних стратегій, орієнтуючись на сталість, а не лише прибутковість [3]. Дослідження Clark, Feiner & Viehs, а також метааналіз Deutsche Asset & Wealth Management спільно з Університетом Гамбурга свідчать про позитивний кореляційний зв'язок між високими ESG-показниками та фінансовою ефективністю бізнесу [4; 5].

Незважаючи на широку представленість тематики ESG у науковому та аналітичному дискурсі, специфіка впровадження цього підходу в аграрному секторі залишається недостатньо розробленою. Більшість публікацій зосереджені на корпоративному секторі або великих компаніях, тоді як проблематика доступу до фінансування, адаптації стандартів та формування прозорої нефінансової звітності в контексті сільського господарства ще потребує глибшого аналізу.

Таким чином, актуальним є подальше дослідження механізмів, за допомогою яких ESG-фактори можуть бути інтегровані в управлінські процеси аграрних підприємств як умова для формування нової моделі інвестиційної привабливості в умовах сталого розвитку.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Основна мета — обґрунтувати необхідність оновлення підходів до оцінки інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств із урахуванням принципів сталого розвитку та впливу ESG-факторів. Дослідження покликане висвітлити значення нефінансових аспектів для формування довгострокової стійкості бізнесу та підвищення зацікавленості інвесторів. Практична цінність дослідження полягає у визначенні шляхів підвищення прозорості, фінансової привабливості та адаптаційного потенціалу аграрних підприємств в умовах змін глобального фінансового середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Упродовж десятиліть оцінка інвестиційної привабливості підприємств ґрунтувалася переважно на аналізі фінансових показників, які відображають поточну ліквідність, рентабельність, платоспроможність, обсяг зобов'язань та ефективність капіталу. До таких індикаторів зазвичай належать коефіцієнти фінансової стійкості, мультиплікатори прибутковості, динаміка грошових потоків, показники рентабельності активів і капіталу [6; 7]. У світовій і вітчизняній практиці ці методи були стандартом для банківських установ, кредитних агентств і внутрішнього фінансового планування.

Однак сучасні глобальні тренди, зокрема поширення практик відповідального інвестування, кліматичні ризики, зростання соціальних очікувань і вимог до прозорості управління, демонструють обмеженість виключно фінансових моделей. Вони не враховують зовнішні ризики, такі як вплив бізнесу на довкілля та суспільство, що у довгостроковій перспективі може знижувати вартість компанії, навіть за позитивних короткотермінових фінансових результатів. Зміна інституційного контексту фінансування, запровадження вимог до нефінансової звітності, а також нові індикатори репутаційної оцінки зумовлюють необхідність перегляду традиційних методик. Таким чином, виникає потреба у ширшому підході, який би враховував не лише прибутковість, а й відповідальність підприємства перед суспільством, державою та майбутніми поколіннями.

Починаючи з другої половини XX століття, у світовому дискурсі поступово формується уявлення про необхідність поєднання економічної вигоди з екологічною та соціальною відповідальністю. Ключовим етапом стало оприлюднення звіту Комісії Брутланд у 1987 році, де вперше запропоновано визначення сталого розвитку як такого, що "задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої" [8]. Відтоді концепція почала активно інтегруватися в стратегічні документи міжнародних інституцій, зокрема ООН, ЄС, OECD, МВФ та Світового банку.

Сталий розвиток як парадигма привніс нові вимоги до бізнесу: екологічна нейтральність, соціальна інклюзія, прозоре управління. У відповідь на ці виклики сформувався ESG-підхід, який став інструментом трансформації інвестиційної логіки. Тепер ефективність

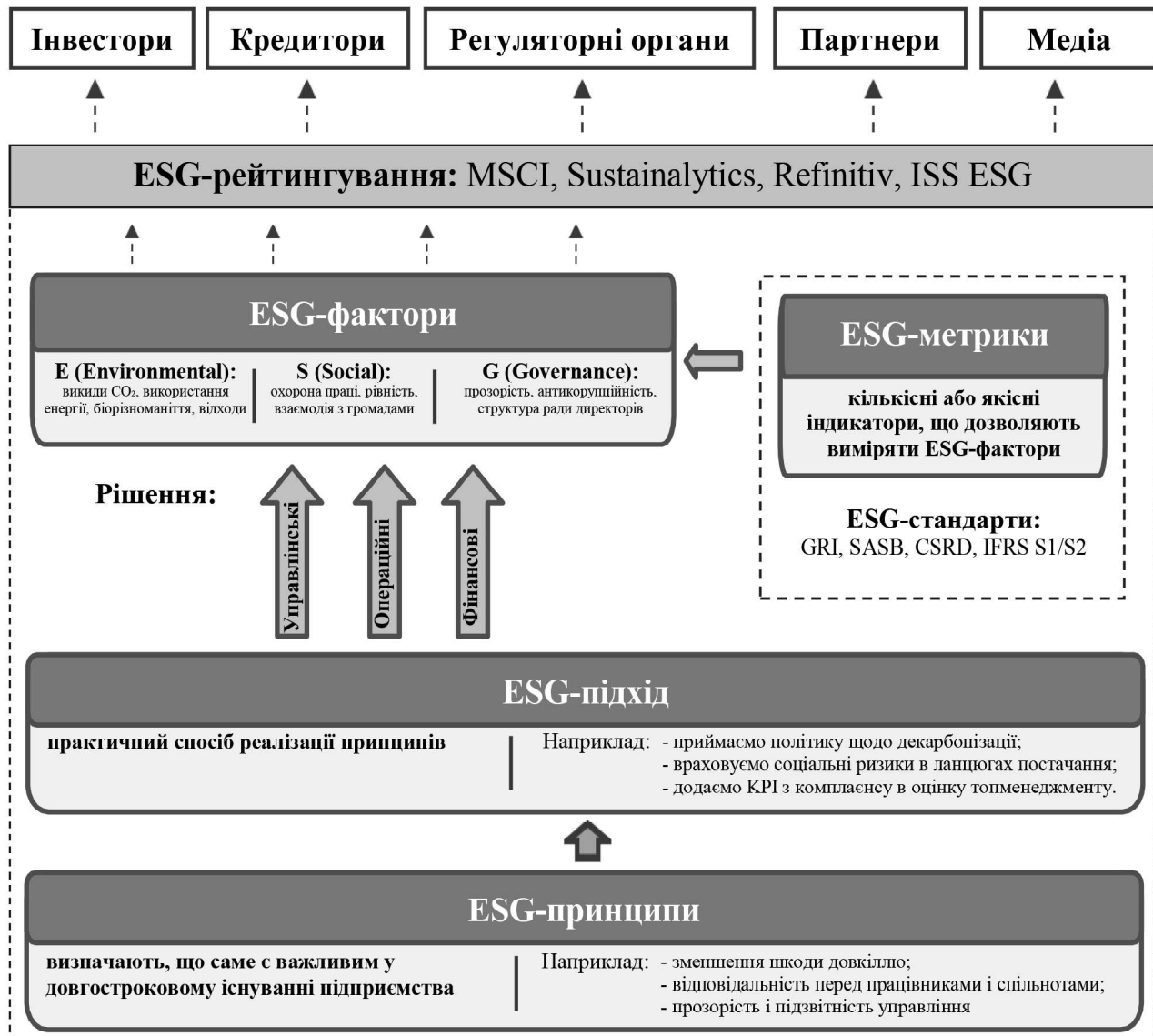

Рис. 1. Алгоритм впровадження ESG у діяльність підприємства

Джерело: систематизовано авторами.

підприємства розглядається не лише крізь призму прибутковості, а й з огляду на його вплив на довкілля, людей і внутрішню управлінську етику.

Для аграрного сектору така трансформація має особливе значення, оскільки саме тут екологічна й соціальна складова є органічною частиною господарської діяльності. Впровадження принципів сталого розвитку через ESG дозволяє не лише знижувати репутаційні й кліматичні ризики, а й отримувати конкурентні переваги у вигляді доступу до зеленого фінансування, партнерств і програм міжнародної технічної допомоги.

ESG (Environmental, Social, Governance) об'єднує три ключові напрями нефінансового оцінювання підприємств, кожен з яких має свою методологічну логіку, показники, інди-

катори й механізми впливу на прийняття інвестиційних рішень. Нами систематизовано п'ять базових елементів ESG-архітектури: фактори, метрики, стандарти, принципи та підходи, що дозволяє сформулювати цілісну аналітичну систему для вимірювання сталості підприємства:

— ESG-фактори — це групи параметрів, що характеризують екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства.

— Метрики — кількісні або якісні показники, за допомогою яких вимірюється досягнення цілей у межах кожного фактору.

— Стандарти звітності — це регламентовані рамки, у межах яких компанії публікують нефінансову інформацію (GRI, SASB, TCFD тощо).

— Принципи ESG — загальні нормативні положення, що формують філософію відповідального інвестування.

— Підходи — це способи інтеграції ESG у інвестиційні стратегії: негативний скринінг, найкращі в класі, інтеграція ESG, впливове інвестування.

Кожен з елементів не функціонує ізольовано: метрики базуються на факторах, стандарти об'єднують метрики, а принципи визначають, які стандарти будуть використані. Така багаторівнева структура дозволяє інвесторам здійснювати як кількісну, так і якісну оцінку підприємств, виявляти ризики та можливості, що виходять за межі традиційної фінансової звітності. Алгоритм взаємозв'язку між ключовими складовими ESG-системи від базових принципів до управлінських рішень і зовнішньої оцінки з боку стейкхолдерів узагальнює логіку формування ESG-підходу в управлінні підприємством з урахуванням очікувань інвесторів, кредиторів, регуляторів, партнерів і представників інформаційного середовища (рис. 1).

Зображена схема демонструє, що ESG-принципи формують ціннісну основу управління підприємством, яка реалізується через відповідні підходи, засновані на вимірюваних ESG-факторах і стандартизованих метриках. Саме ці елементи слугують основою для прийняття управлінських, операційних і фінансових рішень, а також створюють передумови для зовнішнього рейтингування компаній.

Кожен з компонентів ESG-підходу охоплює окрему сферу впливу підприємства та формує специфічну групу ризиків і можливостей. Їх зміст не є універсальним і значною мірою залежить від галузевої належності, географічного контексту та очікувань стейкхолдерів. У цілому виокремлюють три базові напрямки, які утворюють цілісну систему критеріїв оцінювання сталості:

1. Environmental (екологічний) компонент стосується впливу діяльності підприємства на навколишнє середовище. Він охоплює такі аспекти, як викиди парникових газів, використання енергії та водних ресурсів, управління відходами, збереження біорізноманіття, адаптація до зміни клімату. У сільському господарстві цей вимір має критичне значення, з огляду на деградацію ґрунтів, забруднення вод, зміну природних ландшафтів та високу залежність виробництва від кліматичних умов.

2. Social (соціальний) компонент охоплює взаємодію підприємства з працівниками, громадами, постачальниками та споживачами. Він включає питання дотримання трудових прав, гендерної рівності, охорони праці, соціального захисту, корпоративної філантропії, інклю-

зивності. У контексті аграрного сектору особливу увагу приділяють сезонній зайнятості, праці в умовах підвищеного ризику, впливу на місцеві громади, доступу до освіти та охорони здоров'я в сільській місцевості.

3. Governance (управлінський) компонент пов'язаний із системою корпоративного управління та внутрішнього контролю. Сюди належать прозорість у розкритті інформації, структура наглядових органів, боротьба з корупцією, дотримання прав акціонерів, система винагороди топменеджменту, відповідальність у прийнятті рішень. Для сільськогосподарських підприємств це також може стосуватися питань правової чистоти земельних відносин, прозорості фінансової звітності та наявності формалізованої системи внутрішнього аудиту.

Для того щоб ESG-фактори могли бути інтегровані в управлінську практику підприємств та проаналізовані з боку інвесторів, необхідна наявність чітко визначених індикаторів. Такі індикатори дістали назву ESG-метрики. Вони дають змогу кількісно або якісно оцінити рівень дотримання екологічних, соціальних і управлінських вимог, а також порівняти досягнення компаній між собою.

Метрики поділяються на кількісні (наприклад, обсяг викидів CO₂, відсоток жінок у складі правління, частота інцидентів на виробництві) та якісні (наявність антикорупційної політики, кодексу етики, політик взаємодії з громадами). Вони використовуються як для внутрішнього моніторингу, так і для зовнішньої звітності, а також можуть бути ключовими елементами у формуванні ESG-рейтингів.

У табл. 1 наведено ряд типових ESG-метрик, згрупованих за трьома категоріями. Для аграрного сектору особливу значущість мають такі показники, як викиди парникових газів (особливо NO₂ та CH₄), індекс водної інтенсивності, частка сталих технологій у виробництві, гендерна рівновага серед працівників, частота навчальних програм, наявність політик взаємодії з громадами.

Впровадження ESG-метрик поступово стає обов'язковою умовою доступу до інвестицій, грантів і кредитних продуктів із пільговими умовами, зокрема в межах зеленого фінансування. Задля забезпечення порівнюваності, достовірності та прозорості ESG-інформації підприємства використовують стандарти нефінансової звітності, які визначають форму, структуру та зміст публікацій. На міжнародному рівні сформувалося кілька підходів до стандартизації звітності, кожен з яких має свою методологію, пріоритети та цільову аудиторію.

Серед найбільш поширених стандартів виділяють:

— GRI (Global Reporting Initiative) — найпоширеніша система звітності, орієнтована на вплив компанії на зовнішнє середовище;

— SASB (Sustainability Accounting Standards Board) — фокусується на галузевих ризиках і показниках, важливих для інвесторів;

— TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) — розроблений за ініціативи G20, охоплює кліматичні ризики й стратегії адаптації;

— ISSB (International Sustainability Standards Board) — нова ініціатива, яка прагне уніфікувати вимоги до сталого звітування у глобальному масштабі;

— ERSR (European Sustainability Reporting Standards) — офіційно затверджені ЄС стандарти, які будуть обов'язковими для великого бізнесу в межах CSRD.

Нами здійснено порівняння зазначених стандартів за цілями, підходами, принципами формування звітності та орієнтацією на зацікавлені сторони (табл. 2). Така систематизація дозволяє підприємствам обрати відповідну рамку для своєї звітності залежно від очікувань інвесторів, масштабів діяльності та доступних ресурсів.

Запровадження ESG-звітності сприяє підвищенню прозорості, зниженню ризиків недовіри з боку партнерів, полегшенню залучення фінансування та відкриває шлях до включення підприємства в рейтинги сталого розвитку. Для аграрного сектору, де екологічні та соціальні впливи мають критичне значення, якісна ESG-звітність є інструментом не лише комунікації, а й стратегічного управління.

Окрім самостійного звітування, підприємства дедалі частіше потрапляють у фокус уваги незалежних аналітичних агентств, які здійснюють ESG-рейтингування. Ці рейтинги ґрунтуються на аналізі нефінансових показників компаній, публічної звітності, політик, скандалів, репутаційного фону, а також даних, отриманих через пряме опитування чи моніторинг.

Таблиця 1. Ряд поширених ESG-метрик за категоріями

Категорія	Назва метрики	Опис метрики	Тип
E	Обсяг викидів парникових газів (Scope 1, 2, 3)	Кількість CO ₂ -еквівалентів, що викидаються напряму або опосередковано	Кількісна
E	Частка енергії з відновлюваних джерел	Відсоток використаної енергії, що отримана з ВДЕ	Кількісна
E	Індекс водної інтенсивності	Обсяг спожитої води на одиницю виробленої продукції	Кількісна
E	Наявність політики управління кліматичними ризиками	Документована стратегія підприємства щодо зменшення кліматичних ризиків	Якісна
S	Рівень плинності кадрів	Частка працівників, які залишили компанію протягом року	Кількісна
S	Гендерний баланс у керівництві	Відсоток жінок серед членів правління або топменеджменту	Кількісна
S	Середня кількість навчальних годин на одного працівника	Кількість годин навчання/підвищення кваліфікації на рік на одного працівника	Кількісна
S	Наявність політики взаємодії з громадами	Документована програма співпраці з місцевими спільнотами	Якісна
G	Структура ради директорів	Наявність незалежних директорів у складі ради	Якісна
G	Прозорість політики винагороди топменеджменту	Публічне розкриття підходів до формування винагород	Якісна
G	Наявність антикорупційної політики	Наявність та впровадження політики запобігання корупції	Якісна
G	Регулярність внутрішнього аудиту	Частота та охоплення внутрішніх перевірок фінансових і нефінансових процесів	Кількісна

Джерело: узагальнено авторами на основі систематизації матеріалів [9–12].

Найвідомішими провайдерами ESG-рейтингів є:

— MSCI ESG Ratings — оцінює експозицію до галузевих ризиків і здатність управляти ними;

Таблиця 2. Порівняльна характеристика провідних ESG-стандартів

Назва стандарту	Орієнтація	Основна мета	Аудиторія користувачів	Компонент ESG	Галузева специфіка
GRI	Глобальна	Публічна звітність щодо сталого впливу	Широке коло стейкхолдерів	E, S, G	Частково
SASB	Галузева	Фінансово значуща ESG-інформація	Інвестори, рейтингові агентства	E, S, G	Так
TCFD	Тематична	Аналіз кліматичних ризиків	Фінансові установи, компанії	Переважно E (ризики)	Ні
CDP	Екологічна	Добровільне кліматичне розкриття	Інвестори, донори, міста	Переважно E	Ні
ISSB	Інтегрована	Уніфікація міжнародної ESG-звітності	Інвестори, регулятори	E, S, G	Частково (через SASB)

Джерело: складено авторами на основі даних [9; 11; 12–15].

— Sustainalytics (частина Morningstar) — спеціалізується на виявленні матеріальних ESG-ризиків;

— Refinitiv (раніше Thomson Reuters ESG) — пропонує інтегральний бал за десятками показників;

— FTSE Russell, Bloomberg ESG Disclosure Score та інші — використовуються інституційними інвесторами, фондами та банками для прийняття рішень.

ESG-рейтинг може впливати на доступ підприємства до капіталу, умови кредитування, можливість участі у тендерах або міжнародних ланцюгах постачання. Високі рейтинги слугують сигналом надійності для інвесторів, тоді як низькі — можуть підвищити вартість капіталу або взагалі закрити доступ до нього.

Центральним нормативним актом, який кардинально змінює підхід до нефінансової звітності в Європі, є Директива ЄС про корпоративну звітність щодо сталого розвитку (CSRD), що набула чинності у січні 2023 року [16]. Вона поступово замінює попередню Non-Financial Reporting Directive (NFRD) і суттєво розширює коло суб'єктів, які підлягають обов'язковому розкриттю ESG-інформації. Положення директиви поширюються не лише на великі компанії, а й на всіх постачальників, які входять до їх ланцюгів постачання, незалежно від юрисдикції. Це означає, що навіть малі та середні підприємства з України, які працюють з європейськими замовниками, будуть змушені адаптувати свою звітність до нових вимог.

CSRD передбачає обов'язкове звітування за стандартами ESRS (European Sustainability Reporting Standards), розробленими Європейською консультативною групою з фінансової звітності (EFRAG) [16]. Стандарти вимагають висвітлення не лише прямих екологічних і соціальних впливів компанії, а й її участі в ширших ланцюгах створення вартості. Таким чином, компанії-замовники в ЄС будуть зобов'язані звітувати про вплив діяльності своїх постачальників, включаючи виробників з України, що стає потужним стимулом для останніх налагодити внутрішні системи обліку ESG-даних.

Крім того, директива передбачає перевірку нефінансової звітності незалежними аудиторами, підвищуючи вимоги до якості та достовірності інформації. У таких умовах ESG-рейтинг або наявність незалежно підтвердженої звітності може стати ключовим чинником конкурентоспроможності підприємства в глобальних ланцюгах постачання. Неадаптовані до вимог CSRD компанії ризикують втратити замовлення, бути виключеними з тендерів або стати

об'єктом репутаційних ризиків для своїх європейських партнерів.

В аграрному секторі ESG-звітування та рейтингування поки що поширене обмежено [17], однак із запровадженням обов'язкової звітності (зокрема в межах європейської системи CSRD) попит на такі оцінки зростатиме. Це особливо актуально для підприємств, які планують вихід на зовнішні ринки, участь у грантових програмах чи залучення "зелених" кредитів.

Разом з тим, сільське господарство є однією з найбільш чутливих до впливу зовнішнього середовища галузей економіки, що обумовлює особливу актуальність впровадження ESG-підходів. Екологічні виклики, такі як деградація ґрунтів, зміна клімату, нестача водних ресурсів та викиди парникових газів, безпосередньо впливають на продуктивність і стабільність агропромисловості. Водночас галузь має високий соціальний потенціал: забезпечення продовольчої безпеки, зайнятості у сільських громадах, збереження традиційного укладу життя [18].

ESG-інтеграція в агросекторі передбачає адаптацію підходів, що враховують галузеву специфіку. На екологічному рівні — це моніторинг та зниження викидів CO₂, CH₄ та N₂O, впровадження ресурсозберігаючих технологій (наприклад, no-till, крапельне зрошення, біодобрення), збереження родючості ґрунтів, відновлення біорізноманіття. На соціальному — забезпечення гідної праці, охорони здоров'я працівників, взаємодії з місцевими громадами, дотримання прав жінок і молоді в агропромисловості. На управлінському — прозорість закупівель, доброчесне земельне адміністрування, підзвітність перед пайовиками, наявність кодексу корпоративної етики.

Попри об'єктивну потребу, рівень впровадження ESG-практик у сільському господарстві України залишається низьким. Причинами є як інформаційна асиметрія, так і відсутність доступних галузевих рекомендацій, сертифікатів, платформ для збору ESG-даних. Окремо варто виділити низький рівень обізнаності керівників та фахівців щодо сутності ESG-факторів, вимог до звітності та довгострокових переваг впровадження. У багатьох випадках поняття ESG ототожнюється лише з додатковим навантаженням або бюрократією, без усвідомлення його інвестиційної доцільності. Окрему складність становить правова невизначеність. Національна нормативна база наразі не містить обов'язкових вимог до ESG-звітності для більшості секторів, а адаптація європейського

регулювання лише розпочинається. Це створює ситуацію, коли компанії не мають чіткої відповіді на запитання, що і як саме потрібно впроваджувати. Відсутність практичних кейсів, національних рекомендацій і галузевих шаблонів звітності лише поглиблює цю проблему.

Крім того, велика частина агровиробників — це малі й середні підприємства, які не мають достатнього кадрового та технічного ресурсу для розробки політик, систем звітності чи проведення верифікації. Також існує відсутність цифрових інструментів і платформ, які могли б автоматизувати моніторинг екологічних чи соціальних показників, особливо в сільських регіонах.

Разом з тим саме аграрна сфера може стати бенефіціаром ESG-інтеграції. Врахування сталих підходів у господарській діяльності відкриває доступ до міжнародних сертифікатів, полегшує залучення грантового фінансування та участь у проєктах "зеленої" економіки. Це також формує репутаційний капітал на внутрішньому ринку та в зовнішньоекономічній діяльності, особливо в умовах, коли великі європейські трейдери, логістичні компанії та банківські установи починають враховувати ESG-фактори в контрактах, кредитуванні та ланцюгах постачання. Таким чином, системні виклики ESG-інтеграції в Україні потребують комплексної відповіді з боку державної політики, галузевих асоціацій, міжнародних проєктів технічної допомоги та фінансових установ.

З огляду на виявлені бар'єри та зростаючі вимоги до прозорості бізнесу, для ефективного впровадження ESG-підходу в українському аграрному секторі необхідна поетапна, але системна стратегія дій. Насамперед доцільно зосередитися на формуванні внутрішньої мотивації підприємств, яка ґрунтуватиметься на усвідомленні економічних переваг, таких як зниження ризиків, доступ до пільгового фінансування, участь у міжнародних програмах підтримки.

Першим кроком має стати запровадження добровільної ESG-звітності, яка допоможе агропідприємствам поступово освоїти підходи до збору, структуризації та публікації релевантних нефінансових даних. Для цього потрібні шаблони, адаптовані до специфіки агросектору, з урахуванням масштабів виробництва та доступних ресурсів. Розробка національного ESG-реєстру або інтеграція до вже існуючих баз даних дозволила б централізувати інформацію та забезпечити її доступність для потенційних інвесторів і партнерів.

Необхідною умовою є також розвиток освітніх програм і підвищення кваліфікації фахівців, які можуть супроводжувати процес запровадження ESG на підприємствах. Це можуть бути як навчальні курси для керівників, так і спеціальні програми для аграрних університетів та коледжів.

Важливу роль у прискоренні ESG-інтеграції можуть відіграти банки та кредитні установи, запроваджуючи стимули для підприємств, які впроваджують звітність і стали практику. Це може включати знижені кредитні ставки, пріоритетність у конкурсах, вимоги в межах страхування або гарантування проєктів.

Окрім того, державна політика має бути орієнтована на підтримку таких практик через цільові дотації, гранти, пілотні програми, партнерства з міжнародними організаціями. Впровадження ESG на рівні аграрних підприємств потребує міжсекторальної взаємодії, у якій важливу роль відіграють держава, бізнес, наукова спільнота та громадянське суспільство, адже саме їхня співпраця є критичною для формування сталої моделі розвитку.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, вивчення еволюції підходів до інвестування засвідчує зростаючу роль нефінансових аспектів, які знаходять своє відображення в ESG-підході, що нині набуває статусу нової парадигми в оцінці підприємств. Інтеграція екологічних, соціальних та управлінських факторів у систему прийняття рішень дозволяє забезпечити більш збалансоване бачення ризиків і можливостей, підвищити довіру з боку інвесторів, зменшити вартість капіталу та зміцнити стратегічну позицію компанії на ринку. У сільському господарстві, яке є однією з найбільш вразливих галузей, ESG-підхід відіграє подвійну роль, як елемент захисту від кліматичних і соціальних загроз, так і як інструмент виходу на нові ринки та фінансові інструменти.

Дослідження також виявило численні бар'єри на шляху впровадження ESG в українському аграрному секторі, а саме: дефіцит інформації та обізнаності, відсутність кваліфікованих кадрів, складність збору даних, недостатній цифровий супровід, фрагментарність законодавства. Показано, що впровадження ESG підходів потребує координації зусиль бізнесу, держави, фінансового сектору та освітньо-наукового середовища. Тож, запропоновано набір практичних рішень, які включають популяризацію добровільної нефінансової звіт-

ності, створення відкритого національного ESG-реєстру, підтримку підприємств з боку банків через фінансові стимули, розвиток навчальних програм та консультативної інфраструктури.

Зважаючи на включення нефінансових параметрів у звітність за всією виробничою ланкою (Директива CSRD), навіть невеликі українські постачальники аграрної продукції будуть змушені адаптувати свої підходи до збору та публікації ESG-даних, щоби зберегти доступ до європейських ринків і не створювати ризиків для своїх партнерів. Таким чином, ESG-фактор стає не лише питанням етики чи відповідальності, а конкретним конкурентним параметром у глобальних ланцюгах постачання.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці адаптивних моделей ESG-оцінювання, специфічних для аграрних підприємств, які зможуть використовувати спрощені метрики та цифрові рішення для моніторингу показників. Також необхідно провести кількісний аналіз впливу ESG-рейтингів на вартість капіталу, рівень інвестиційної привабливості та стабільність підприємств у довгостроковій перспективі. Не менш важливим є формування рекомендацій для державної політики у сфері регулювання ESG, зокрема в частині стимулювання добровільної звітності, впровадження пілотних проєктів та залучення технічної допомоги з боку міжнародних організацій.

Література:

1. OECD. (2023). ESG investing and climate transition. OECD Publishing. URL: https://www.oecd.org/en/publications/esg-investing-and-climate-transition_a2fc6c39-en.html
2. UNEP Finance Initiative. (2021). Annual overview 2021. United Nations Environment Programme. URL: <https://www.unepfi.org/industries/banking/annual-overview-2021/>
3. Alhamis, I. (2024). Theoretical frameworks for integrating sustainability factors into institutional investment decision-making. *Journal of Social Science Research*, 20, 43—63. DOI: <https://doi.org/10.24297/jssr.v20i.9687>
4. Clark, G. L., Feiner, A., & Viehs, M. (2015). From the stockholder to the stakeholder: How sustainability can drive financial outperformance. University of Oxford, Arabesque Partners. URL: https://arabesque.com/research/From_the_stockholder_to_the_stakeholder_web.pdf
5. Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2018). ESG & corporate financial performance: Digging

deeper into the ESG-CFP relationship. DWS Investment GmbH & University of Hamburg. URL: <https://www.sustainablefinance.ch/upload/rm/201809-esg-study-2018-digging-deeper-dws-unihambur-1.pdf>

6. Seretidou, D., Billios, D., & Stavropoulos, A. (2025). Integrative analysis of traditional and cash flow financial ratios: Insights from a systematic comparative review. *Risks*, 13 (4), 62. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks13040062>
7. Anand, K., Gai, P., & Marsili, M. (2009). Financial crises and the evaporation of trust. arXiv preprint arXiv:0912.2482. URL: <https://arxiv.org/abs/0912.2482>
8. World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). Our common future. Oxford University Press. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/document/5987our-common-future.pdf>
9. Global Reporting Initiative (GRI). (2024). GRI standards — English language. URL: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/>
10. Refinitiv (now LSEG). (2025). LSEG ESG scores: Methodology overview. URL: <https://www.lseg.com/en/data-analytics/sustainable-finance/esg-scores>
11. Sustainability Accounting Standards Board (SASB). (n.d.). SASB® standards overview: Metrics, disclosure topics, and technical protocols. URL: <https://sasb.ifrs.org/implementation-primer/>
12. OECD. (2023). OECD guidelines for multinational enterprises on responsible business conduct. OECD Publishing. URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0144>
13. Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). (2017). Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures: Final report. Financial Stability Board. URL: <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/10/FINAL-2017-TCFD-Report.pdf>
14. CDP. (2024). CDP: Turning transparency to action. URL: <https://www.cdp.net/en>
15. IFRS Foundation. (2004, amended 2023). IFRS 2 — Share-based payment. International Financial Reporting Standards. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-2-share-based-payment/>
16. European Commission. (2023). Corporate Sustainability Reporting Directive. URL: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

17. Hopka, M., & Kovtun, O. (2024). Features of implementation of ESG management criteria in Ukrainian agriculture in the context of global challenges and EU integration. *Economics and Business Management*, 15 (3), 87—99. DOI: <https://doi.org/10.31548/economics/3.2024.87>

18. Hrebennikova, A. and Chepchak, D. (2021). Development of corporate social responsibility of agrarian formations. *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.81>

References:

1. OECD. (2023), "ESG investing and climate transition", OECD Publishing, available at: https://www.oecd.org/en/publications/esg-investing-and-climate-transition_a2fc6c39-en.html (Accessed 25 June 2025).

2. UNEP Finance Initiative. (2021), "Annual overview 2021", United Nations Environment Programme, available at: <https://www.unepfi.org/industries/banking/annual-overview-2021/> (Accessed 25 June 2025).

3. Alhamis, I. (2024), "Theoretical frameworks for integrating sustainability factors into institutional investment decision-making", *Journal of Social Science Research*, vol. 20, pp. 43—63. <https://doi.org/10.24297/jssr.v20i.9687>

4. Clark, G. L., Feiner, A., & Viehs, M. (2015), "From the stockholder to the stakeholder: How sustainability can drive financial outperformance", University of Oxford, Arabesque Partners, available at: https://arabesque.com/research/From_the_stockholder_to_the_stakeholder_web.pdf (Accessed 25 June 2025).

5. Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2018), "ESG & corporate financial performance: Digging deeper into the ESG-CFP relationship", DWS Investment GmbH & University of Hamburg, available at: <https://www.sustainablefinance.ch/upload/rm/201809-esg-study-2018-digging-deeper-dws-unihambur-1.pdf> (Accessed 25 June 2025).

6. Seretidou, D., Billios, D., & Stavropoulos, A. (2025), "Integrative analysis of traditional and cash flow financial ratios: Insights from a systematic comparative review", *Risks*, vol. 13 (4), pp. 62. <https://doi.org/10.3390/risks13040062>

7. Anand, K., Gai, P., & Marsili, M. (2009), "Financial crises and the evaporation of trust", available at: <https://arxiv.org/abs/0912.2482> (Accessed 25 June 2025).

8. World Commission on Environment and Development (WCED). (1987), "Our common future", Oxford University Press, available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/>

<documents/5987our-common-future.pdf> (Accessed 25 June 2025).

9. Global Reporting Initiative (GRI). (2024), "GRI standards — English language", available at: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/> (Accessed 25 June 2025).

10. Refinitiv (now LSEG). (2025), "LSEG ESG scores: Methodology overview", available at: <https://www.lseg.com/en/data-analytics/sustainable-finance/esg-scores> (Accessed 25 June 2025).

11. Sustainability Accounting Standards Board (SASB). (2025), "SASB® standards overview: Metrics, disclosure topics, and technical protocols", available at: <https://sasb.ifrs.org/implementation-primer/> (Accessed 25 June 2025).

12. OECD. (2023), "OECD guidelines for multinational enterprises on responsible business conduct", OECD Publishing, available at: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0144> (Accessed 25 June 2025).

13. Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). (2017), "Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures: Final report", Financial Stability Board, available at: <https://assets.bbhub.io/company/sites/60/2021/10/FINAL-2017-TCFD-Report.pdf> (Accessed 25 June 2025).

14. CDP. (2024), "CDP: Turning transparency to action", available at: <https://www.cdp.net/en> (Accessed 25 June 2025).

15. IFRS Foundation. (2004), "IFRS 2 — Share-based payment. International Financial Reporting Standards", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-2-share-based-payment/> (Accessed 25 June 2025).

16. European Commission. (2023), "Corporate Sustainability Reporting Directive", available at: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en (Accessed 25 June 2025).

17. Hopka, M., & Kovtun, O. (2024), "Features of implementation of ESG management criteria in Ukrainian agriculture in the context of global challenges and EU integration", *Economics and Business Management*, vol. 15 (3), pp. 87—99. <https://doi.org/10.31548/economics/3.2024.87>

18. Hrebennikova, A. and Chepchak, D. (2021), "Development of corporate social responsibility of agrarian formations", *Efektivna ekonomika*, vol. 5. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.5.81>

Стаття надійшла до редакції 30.06.2025 р.